

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 3.

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.75>
УДК 338.43**

I. A. Андрейцева,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0337-4107>

V. I. Sikora,

магістр,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2488-3705>

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ КРАЇНИ: АНАЛІЗ Й КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

I. Andreitseva,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University

V. Sikora,

Master of Economic Sciences,

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University

QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION OF UKRAINE: ANALYSIS AND ASSESSMENT CRITERIA

У статті уточнено поняття «якість життя». Автором запропоновано методичний підхід оцінки якості життя, який ґрунтується на використанні системи показників. Розглянуто складові кожної з компонент якості життя населення. Проведено аналіз таких показників якості життя, як структура сукупних витрат домогосподарств, структура доходів населення середньомісячних, диференціація життєвого рівня населення та ін. Встановлено, що на цьому етапі розвитку економіки України важливим показником є рівень споживання продуктів харчування. Представлено їх динаміку та структуру. Проаналізовано наявність товарів тривалого використання в окремих домогосподарствах. Розраховано показники бідності населення України. У дослідженні використано структурно-динамічний аналіз щодо якості життя населення країни, який виявив тенденцію до зменшення його кількісних параметрів. Структура витрат свідчить про низьку якість життя населення.

In the modern conditions of the economic development of Ukraine, the quality of life of the population serves as a key indicator of the effectiveness of the management of economic and social processes. The strategy of integration with the European Union chosen by Ukraine defines as a priority task the improvement of the quality of life of the population. The purpose of the article is to develop a methodology for analysis and criteria for assessing the quality of life of the population of Ukraine. The methodological and informational basis of the study are the articles of scientists who highlight the issue of statistical assessment of the quality of life of the population, materials of periodicals, and Internet resources on these issues. The methods of systematic and logical analysis, the method of summarizing information, comparative analysis, structural-dynamic analysis, and the method of visualizing information using graphs and tables were used during the research. The article specifies the concept of "quality of life". The author proposed a methodical approach to assessing the quality of life, which is based on

the use of a system of indicators. The components of each of the components of the quality of life of the population are considered. An analysis of quality of life indicators such as the structure of total household expenses, the structure of average monthly population incomes, the differentiation of the population's standard of living, etc. was carried out. It was established that at this stage of the development of the economy of Ukraine, the level of food consumption is an important indicator. Their dynamics and structure are presented. The presence of durable goods in individual households was analyzed. The indicators of poverty in the population of Ukraine were calculated. The structure of expenses indicates the low quality of life of the population. There is an imbalance in the material well-being of the country's population due to significant differentiation of aggregate resources and costs per adult among residents of different types of settlements and different socio-demographic compositions of households. And the analysis of poverty in the country's population revealed its significant level (35.7%).

Ключові слова: *якість життя населення, матеріальний добробут, сукупні доходи домогосподарств, сукупні витрати домогосподарств, прожитковий мінімум, середньомісячна заробітна плата, квінтільні коефіцієнти, межа бідності.*

Keywords: *quality of life of the population, material well-being, total household income, total household expenses, subsistence minimum, average monthly salary, quintile coefficients, poverty line.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах економічного розвитку України ключовим показником ефективності управління економічними і соціальними процесами слугує якість життя населення. Обрана Україною стратегія інтеграції з Європейським Союзом визначає як пріоритетне завдання підвищення якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень західних та вітчизняних економістів особливе місце займають праці Дж. Гелбрейта, А. Кемпбелла, Дж. Кейнса, Ф.Конверса, А.Маслоу, О.С. Власюка, А.М. Колота, Е.М. Лібанової, Р.І. Теслюк, Швеця І.Б. та ін., присвячені вивченню якості життя населення. До цих пір дискусійними залишаються проблеми оцінки показників якості життя людей, що потребує розробки методики визначення її рівня. Соціально-економічна ситуація в Україні вимагає проведення дослідження проблем якості життя населення та визначення більш надійних критеріїв і показників, які дозволять органам державної влади впливати на формування та підвищення якості життя громадян.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка методики аналізу й критеріїв оцінки якості життя населення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Темпи економічного розвитку, політична і соціальна стабільність у суспільстві суттєво залежать від якості життя населення. Вибір ефективної методики оцінки якості життя є важливим чинником вирішення проблем, пов'язаних з якістю життя населення.

Категорія «якість життя» охоплює всі аспекти суспільного життя, які зазнають впливу економічних, соціальних, політичних законів суспільного розвитку. Дослідження проблеми якості життя почалося наприкінці 60-х років минулого століття. Сучасні вітчизняні і зарубіжні вчені запропонували низку визначень категорії «якість життя».

На думку Колота А.М., «якість життя – це рівень задоволення потреб людини, який визначається відносно відповідних нормативів, соціальних стандартів, традицій, звичаїв або відповідно до сформованих особистих вимог» [1].

Науковець Г.Т. Завіновська трактує «якість життя як рівень споживання товарів і послуг, а також включає соціальні результати економічного і

політичного розвитку, а саме: середню тривалість життя, рівень захворюваності, умови й охорону праці, соціальну захищеність населення, поліпшення соціального середовища, забезпечення прав людини» [2].

Учені Н.Д. Дарченко, В.С. Рижиков, О.Л. Єськов, О.М. Мікрюков акцентують увагу «на ступені розвитку і задоволення потреб людини, поряд із доходами і витратами, враховують структуру робочого і вільного часу, показники культурного та освітнього рівня населення, а також здоров'я, демографічну та екологічну ситуації» [3].

Незважаючи на різні трактування категорії «якість життя», в більшості випадків вони мають спільний базис, який полягає в забезпеченні і задоволенні населення за потребами і благами.

Якість життя розглядається як концепція, що визначає умови життя і спрямована на оцінку міри задоволення потреб, які не можна безпосередньо виміряти кількісно. Вона відображає особистий досвід людини, а критерії якості життя визначаються різними сферами життя, в яких люди відчують різні рівні задоволення чи незадоволення.

Категорія «якість життя» подібна до категорій «рівень життя», «спосіб життя» та «добробут народу», проте мають суттєві відмінності. «Якість життя населення» та «спосіб життя населення» – це взаємодоповнюючі категорії, які не заміщують одна одну. Поняття «якість життя населення» охоплює рівень життя (харчування, послуги, стан здоров'я, вільний час, житлові умови, суспільна безпека, рівень освіченості та безпеки пересування) та умови життя (санітарні умови, умови для проведення дозвілля, стан транспорту, охорона здоров'я, екологія, психічний стан).

У соціально-економічній літературі використовують інтегральні та часткові підходи до вивчення якості життя. Інтегральний підхід передбачає проведення двох видів оцінок: об'єктивної, що базується на офіційних статистичних даних без залучення інформації за результатами опитування, та суб'єктивної. Суб'єктивна оцінка пов'язана з тим, що потреби та інтереси

конкретних людей завжди є індивідуальними і виражаються у суб'єктивних відчуттях, особистих думках і оцінках індивідів.

Для оцінки якості життя населення слід використовувати систему показників за групами: економічні, демографічно-екологічні, показники матеріального добробуту та духовного добробуту.

1. Економічні показники рівня доходів та витрат населення. Рівень доходів населення характеризують грошові доходи на душу населення з різних джерел, вартість і структуру прожиткового мінімуму населення. Витрати населення включають сімейні витрати на продукти харчування, придбання непродовольчих товарів, оплату послуг з ведення домашнього господарства, вартість споживчої корзини.

2. Демографічно-екологічні показники свідчать про здоров'я населення (показники середньої тривалості життя, народжуваності, смертності, захворюваності), витрати на охорону здоров'я і фізичну культуру. Екологічні показники інформують про рівень забруднення навколишнього середовища.

3. Показники матеріального добробуту аналізують умови життя населення: забезпеченість житлом на душу населення, наявність товарів тривалого користування (автомобіля, холодильника, телевізора, пральної машини), рівень газифікації житла.

4. Показники духовного добробуту визначаються за рівнем освіти, культури, науки, соціального життя, довіри до влади, злочинності.

Проаналізуємо деякі ключові показники, що характеризують якість життя населення України. Для дослідження рівня матеріального добробуту доцільно розглянути структуру доходів домогосподарств (табл. 1).

Таблиця 1. Структура сукупних доходів домогосподарств України за 2018-2021 рр., %

Вид доходу	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.
Оплата праці	54.5	57.3	58.3	59.8
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6	6.5	5.8	5.7
Доходи від продажу с.г. продукції	2.5	2.4	2.2	2.5
Пенсії, стипендії, пільги та субсидії	23.1	20.3	21.2	20.2
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	7	6.6	6.8	6.1
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства	3.8	3.6	3.3	3.0
Інші надходження	3.1	3.3	2.4	2.7

Джерело: сформовано на основі [4].

Структура доходів домогосподарств за 3-річний період змінилася несуттєво. Ключові джерела – оплата праці (59,8%), соціальні трансферти (20,2%), доходи від підприємницької діяльності (5,7%), грошова допомога від родичів (6,1%). Варто зауважити, що несуттєво зросла частка оплати праці (на 5,3%), скоротилася частка пенсій, стипендій (на 2,9%), допомога від родичів (на 0,9%). Виявлено, що основним джерелом сукупних доходів домогосподарств України залишаються трудові доходи, їхня частка постійно зростала й перевищила 70% усіх сукупних доходів домогосподарств, що вказує на їх важливість. Зменшення доходів від реалізації сільськогосподарської продукції в 2021 році свідчить про поліпшення фінансового стану населення.

**Таблиця 2. Структура сукупних доходів за типами домогосподарств
України за 2018-2021 рр.,%**

Вид доходу	Тип населеного пункту			Тип домогосподарства	
	велике місто	мале місто	сільська місцевість	домого сподарство з дітьми	домого сподарство без дітей
2018р.					
Оплата праці	67.8	61	50.2	70.2	52.6
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6.5	8.2	6	8.1	5.6
Доходи від продажу с.г. продукції	0	0.8	7.3	2	2.6
Доходи від власності	0	0.6	4.7	0.8	2.1
Пенсії, стипендії, пільги та субсидії	18.7	22.4	23.2	10.9	30.2
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	5.1	4.3	4.2	5	4.3
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства	-	-	-	-	-
Інші доходи	1.9	2.7	4.4	3	2.6
2021р.					
Оплата праці	69.5	62.3	52.7	71.9	54.1
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6.8	6.6	6.3	8.3	5
Доходи від продажу с.г. продукції	0	0.3	7.6	2.4	2.1
Доходи від власності	0.3	0.5	5.3	1.2	2.4
Пенсії, стипендії, пільги та субсидії	18	23.2	21.6	9.4	30.9
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	3.5	3.9	2.9	3.4	3.4
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства	-	-	-	-	-
Інші доходи	1.9	3.2	3.6	6.8	2.1

Джерело: сформовано на основі [4].

Дані табл. 2 свідчать, що питома вага заробітної плати у структурі доходів домогосподарств має відмінності в залежності від типу населеного пункту та типу домогосподарства. У великих містах частка оплати праці у структурі доходів домогосподарств перевищує її в сільській місцевості на 16,8%. Частка оплати праці серед доходів домогосподарств із дітьми перевищує її рівень у домогосподарствах без дітей. В 2021 році питома вага зарплати в структурі сукупних доходів домогосподарств із дітьми становила 71,9%, тоді як у домогосподарствах без дітей цей показник склав 54,1%.

Таблиця 3. Доходи населення і прожитковий мінімум в Україні за 2019-2021 рр.

	2019р.	2020р.	2021р.	2021р. до 2019р., %
Середньомісячний сукупний дохід у розрахунку на 1 особу, грн.	7423.75	8075.08	9795.13	131.9
Середньомісячний наявний дохід у розрахунку на 1 особу, грн.	5762	6224	7503	130.2
У відсотках до попереднього року	118.3	108	120.5	x
Прожитковий мінімум (ПМ) в середньому на 1 особу/міс.(на кінець року)	2027	2189	2393	118.1
Частка населення із середньодушовими сукупними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму, %	17	12.5	6.9	x
Співвідношення грошових наявних доходів у розрахунку на 1 особу до ПМ в середньому на 1 особу у місяць	2.84	2.84	3.14	x
Темп зростання реального наявного доходу, у відсотках до попереднього року	118.7	114.1	113.2	x

Джерело: розроблено на основі [4].

Як видно з табл. 3, в Україні середньомісячні сукупні доходи у розрахунку на одну особу за 2019-2021р.р. зросли на 31,9%. Середньомісячний наявний дохід на одну особу, який може бути використаний на придбання товарів та послуг, збільшився на 1741 грн. або на

30,2%. При цьому прожитковий мінімум в середньому на одну особу підвищився на 18,1%. Дослідження реального наявного доходу за період виявив його щорічний приріст. Зокрема, в 2019 р. темп його приросту збільшився на 18,3%, тоді як в 2020 р. – на 8%, а в 2021 р. – на 20,5%.

Таблиця 4. Середньомісячна заробітна плата і мінімальна заробітна плата у розрахунку на одну особу в Україні за 2019-2022 рр.

	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2021р. до 2019р., %
Середньомісячна заробітна плата, грн.	10497	11591	14014	14577	138.9
У відсотках до попереднього року	118.4	110.4	120.9	104	x
Мінімальна заробітна плата (на кінець року)	4173	4723	6041,7	6550	156.9
У відсотках до попереднього року	112.2	113.2	127.9	108.4	x
Темп зростання реальної заробітної плати, у відсотках до попереднього року	109.8	107.4	110.5	92.1	x

Джерело: сформовано на основі [4].

Дані табл. 4 свідчать, що в Україні середньомісячна заробітна плата у розрахунку на одну особу за 2019-2021 р.р. щодо рівня 2019 р. зросла на 38,9%. Водночас з 2019 року спостерігається постійний темп приросту середньомісячної заробітної плати. Так, в 2019 р. зарплата зросла на 18,4%, в 2020 р. – на 10,4%, в 2021 р. – на 20,9%, в 2022 р. – лише на 4%.

Отже, встановлено, що при постійному зростанні номінальної заробітної плати, темпи зростання реальної заробітної з кожним роком скорочуються, що вказує на щорічне зростання інфляції. За період величина мінімальної заробітної плати зросла на 56,9%. Однак середні показники доходів населення маскують нерівність у розподілі доходу за групами населення, між багатими й бідними. Показник рівня бідності дозволяє оцінити цю нерівність.

За період чисельність населення зі середньодушовими доходами в місяць нижче прожиткового мінімуму скоротилася на 10,1%. У той же час загальні доходи у розрахунку на одну особу в місяць зросли на 2371,55 грн. або на 31,9%. Чисельність населення в Україні скоротилася на 0,6 млн.осіб. Статистичні дані констатують, що частка населення із середньодушовими загальними доходами нижчими середнього рівня, в 2021 р. зросла на 3,5% порівняно з 2019р.

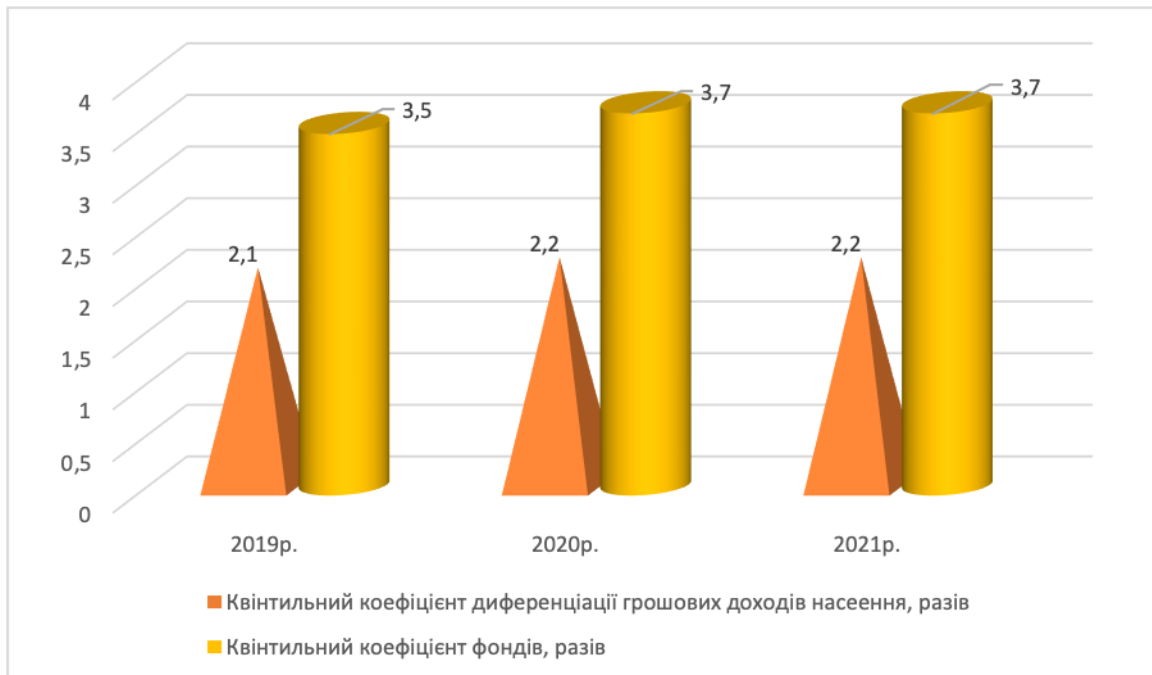
Таблиця 5. Диференціація життєвого рівня населення України за 2019-2021 р.р.

Рік	2019р.	2020р.	2021р.	2021р. до 2019р., %
Чисельність населення, млн.осіб.	42	41.7	41.4	-1.43
Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових загальних доходів в місяць, грн. : до 3000.0	10.7	12.5	6.9	x
3000.1-4000.0	19.2	19.7	14.2	x
4000.1-5000.0	20.6	21.7	16.6	x
5000.1-6000.0	16.6	15.4	16.5	x
6000.1-7000.0	10.4	9.5	12.3	x
7000.1-8000.0	7.9	7.5	10	x
8000.1-9000.0	4.6	4.4	6.8	x
9000.1-10000.0	3.2	2.5	5.8	x
10000.1-11000.0	2.3	2.2	3.3	x
11000.1-12000.0	1.5	1.6	2.1	x
понад 12000.0	3	3	5.5	x
Чисельність населення зі середньодушовими доходами в місяць нижче ПМ, млн.чол.	7.14	5.21	2.86	-59.9
Загальні доходи у розрахунку на одну особу в місяць, грн.	7423.75	8075.08	9795.13	131.9
Частка населення із середньодушовими загальними доходами у місяць, нижчими:				
– середнього рівня загальних доходів, %	66.8	73.8	69.8	x
– прожиткового мінімуму, %	17	12.5	6.9	x

Джерело: сформовано на основі [4].

Жодній економічній системі не вдавалось ліквідувати нерівність в доходах громадян, що може призвести до політичної та економічної

нестабільності в суспільстві. Тому більшість країн намагаються запроваджувати заходи зі скорочення нерівності в доходах громадян.

Рис.1. Динаміка квінтільних коефіцієнтів в Україні за 2019-2021 р.р.

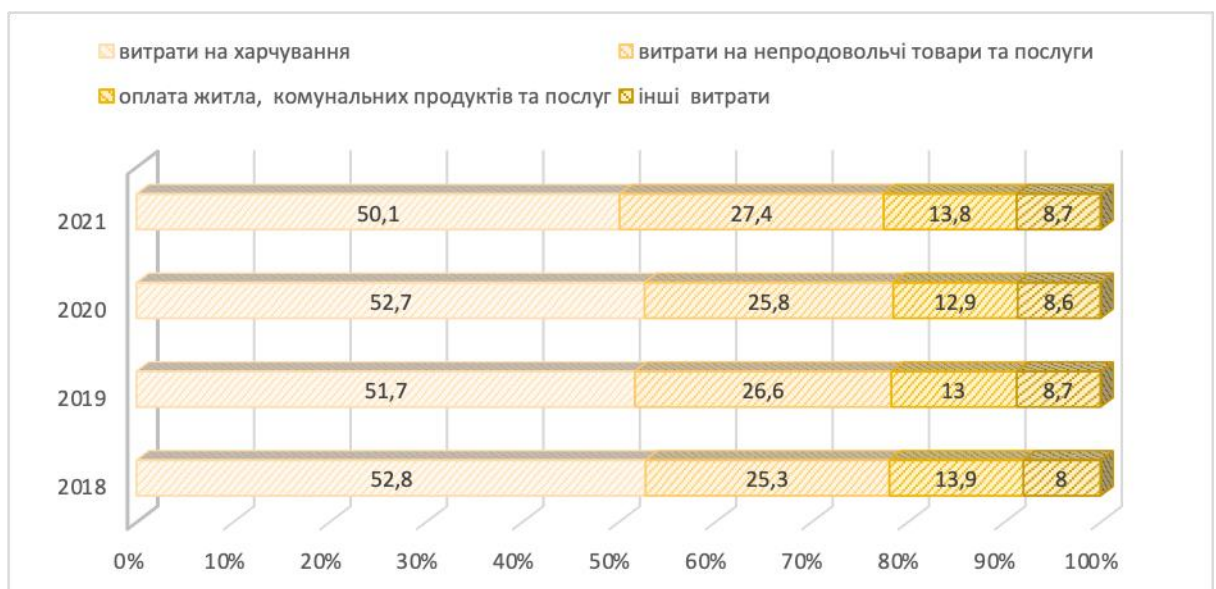
Джерело: сформовано на основі [4].

Дані рис. 1 віддзеркалюють процес розшарування населення за рівнем доходів. Зокрема, співвідношення мінімального рівня загальних доходів серед 20% найбільш забезпеченого населення до максимального рівня серед 20% найменш забезпеченого населення в Україні в 2021 р. зросло на 10% та становило в 2021 р. – 2,2 рази проти 2,1 рази в 2019 р. Аналогічна тенденція притаманна для квінтільного коефіцієнта фондів, що свідчить про зростання на 20% (2019р. – 3,5 разів, 2021р. – 3,7 разів).

Зміни в доходах населення і розшарування суспільства призводять до негативних наслідків. Виникають верстви населення, які перебувають за межею бідності, що неприпустимо в розвиненому суспільстві. Наступним кроком аналізу якості життя населення України – оцінка структури витрат домогосподарств. Характеристика витрат домогосподарства визначає

розподіл ресурсів для задоволення потреб у продуктах харчування та інших непродовольчих потребах.

У структурі сукупних витрат домогосподарств України основною статтею залишаються витрати на харчування (рис. 2). За період спостерігається поступове зменшення частки цих витрат з 52,8% у 2018 році до 50,1% у 2021 році. Істотне зменшення питомої ваги витрат на харчування сталося в 2021 році. Водночас проявилася протилежна тенденція – збільшення частки витрат на непродовольчі товари та послуги. Їхня питома вага в 2021 році сягнула 27,4%.

Рис. 2. Структура сукупних витрат домогосподарств України за даними обстежень умов життя домогосподарств за 2018–2021 рр., %

Джерело: сформовано на основі [4].

Проаналізуємо споживання продуктів харчування однією особою з врахуванням типу домогосподарства.

У сім'ях з дітьми в 2021 р. за місяць припадало лише 4,6 кг м'яса та м'ясопродуктів на одну особу, що було меншим, ніж в країні (5,1 кг). У той же час, у сім'ях без дітей споживання м'ясопродуктів становило 5,9 кг на особу. Можна відзначити, що у домогосподарствах з дітьми споживання всіх

продуктів у середньому менше, ніж в бездітних сім'ях (табл. 6). Споживання риби та рибопродуктів в сім'ях з дітьми в 2021 р. було меншим в 1,3 рази порівняно з бездітними сім'ями, і в 1,5 рази менше щодо рівня 2018 р. Окрім того, споживання молока та молочних продуктів у сім'ях з дітьми залишається меншим в 1,3 рази, ніж у бездітних сім'ях (для 2018 р. – 1,3 рази). У 2018 р. середньомісячне споживання картоплі та хліба в сім'ях без дітей становило 16,6 кг, в той час як у сім'ях з дітьми – 12,5 кг. Проте в 2021 р. споживання цих категорій скоротилося до 14,7 та 11,5 кг відповідно. Подібна тенденція характерна для споживання овочів, олії та інших рослинних жирів, які є ключовим джерелом вуглеводів, макро- та мікроелементів. Водночас збільшилося споживання фруктів, ягід, риби та м'яса.

Таблиця 6. Динаміка споживання основних продуктів харчування населенням України у 2018-2021 рр. в залежності від типу домогосподарства, кг за місяць на 1 особу

Групи продуктів	2018р.			2019р.			2020р.			2021р.		
	з дітьми	без дітей	Україна	з дітьми	без дітей	Україна	з дітьми	без дітей	Україна	з дітьми	без дітей	Україна
М'ясо і м'ясопродукти	4.2	5.8	4.9	4.5	5.9	5.1	4.6	6.1	5.2	4.6	5.9	5.1
Молоко і молочні продукти	16.4	22.1	19.1	16.8	21.3	19	16.6	21.5	18.9	16.4	21.7	18.8
Яйця,шт	18	23	19	18	23	20	18	22	19	17	21	19
Риба та рибні продукти	1.1	1.7	1.4	1.3	1.7	1.5	1.1	1.7	1.4	1.2	1.6	1.4
Цукор	2.3	3.1	2.7	2.3	3	2.6	2.2	2.8	2.4	2	2.6	2.3
Олія та інші рослинні жири	1.2	1.7	1.5	1.2	1.7	1.4	1.2	1.6	1.4	1.1	1.4	1.3
Картопля	5.5	7	6.3	5.6	6.8	6.2	5.2	6.4	6	5	6	5.8
Овочі та баштанні	7.3	10.7	8.9	7.4	10.5	8.8	7.3	10.7	8.7	7.2	10.1	8.5
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград	3.6	4.3	3.8	3.8	4.4	4	3.5	4.1	3.7	3.8	4.1	3.9
Хліб і хлібні продукти	7	9.6	8.3	6.8	9.3	8.1	6.8	9	8	6.5	8.7	7.6

Джерело: сформовано на основі [4].

Життя сучасної людини неможливе без наявності у неї матеріальних благ у вигляді майна, яке може включати нерухомість, земельні ділянки, предмети тривалого використання, фінансові ресурси. З огляду на недостатність статистичних даних, неможливо повністю проаналізувати всі види майна, що належить населенню країни.

Таблиця 7. Частка домогосподарств країни, які мають окремі товари тривалого користування в залежності від місцевості проживання, %

	По Україні		Міські поселення		Сільська місцевість	
	2018р.	2020р.	2018р.	2020р.	2018р.	2020р.
Холодильники	98.2	98.7	97.9	98.4	98.6	99.4
Морозильні камери	23.1	29.8	16.2	21.4	37.3	47.4
Пральна машина	90	92.1	91.6	93.2	86.7	89.9
Електропилосос	80.2	82.2	84.1	85.4	72	75.6
Телевізор кольоровий	94.7	96.4	94	95.5	96.3	98.1
Персональний комп'ютер	36.4	36.3	42.1	41.6	24.7	25.2
Мікрохвильова піч, мультиварка	53.6	63.8	57.9	67.6	44.7	55.9
Кухонний комбайн	17.2	18.1	20.7	20.6	10	12.9
Велосипед	41.4	48.1	29.7	37.3	65.7	70.8
Автомобіль, мікроавтобус	23.8	28.8	22.6	26.7	26.3	33
Супутникова антена	29	27.5	19.2	16.9	49.1	49.7
Кондиціонер	11	15	14.9	19.5	3.1	5.7
Посудомийна машина	1.7	1.8	2.3	2.3	0.5	0.9
Ноутбук, нетбук	32.4	36.3	38.4	42.4	20.1	23.5

Джерело: сформовано на основі [4].

В Україні спостерігається покращення показників забезпечення домогосподарств кольоровим телевізором, кухонним комбайном, ноутбуком, автомобілем, кондиціонером. Зокрема, частка домогосподарств, які мають кольоровий телевізор, зросла на 1,7%; кухонний комбайн – на 0,9%; наявність ноутбука зросла на 3,9%; автомобіля – на 5%; кондиціонера – на

4% тощо. Питома вага домогосподарств, які володіють традиційними товарами тривалого вжитку поступово збільшується. Так, спостерігається зростання частки домогосподарств із холодильниками на 0,5%, пральними машинами – на 2,1%, пилососами – на 2%.

Проте існують відмінності щодо використання окремих товарів, зумовлені місцем проживання. Так, користувачі цифрового фотоапарата у сільській місцевості використовують його на 7,3% менше, ніж міські жителі. Така ж тенденція характерна для персонального комп'ютера – на 16,4%, кондиціонера – на 13,8%, планшета – на 10,6% (табл. 7).

Важливою характеристикою бідності є її глибина, тобто оцінка того, наскільки бідні люди живуть нижче межі бідності. Вона вимірюється як дефіцит доходів бідних домогосподарств щодо прожиткового мінімуму. Проаналізуємо показники бідності за 2019-2022 рр. (табл. 8).

Таблиця 8. Показники бідності в Україні за 2019-2022 рр.

Рік	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2021р., %
Межа бідності, грн	2027	2189	2393	2497	123.1
Фактична межа бідності, грн	3693	3875	4369	4666	126.3
Глибина бідності, %	18.7	22.6	31.3	35.7	x
Рівень бідності, %	7.1	7.1	5.5	24.1	x

Джерело: розроблено на основі [5].

Дані табл. 8 свідчать, що в Україні межа бідності в 2022 р. порівняно з 2019 р. зросла на 4700 грн. або на 23,1%. При цьому фактична межа бідності зросла на 26,3%. Рівень бідності в Україні за період суттєво підвищився, на 17%, і глибина бідності зросла також на 17%. Глибина бідності вказує на відсоток бідних людей, які живуть нижче межі бідності, так, в 2019 р. – 18,7%, в 2022 р. – 35,7. Дані аналізу констатують певну кількість домогосподарств, які не можуть подолати рівень бідності і водночас не скорочується глибина самої бідності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Якість життя є комплексною характеристикою задоволення матеріальних і культурних потреб людей, умов життєдіяльності та вільного розвитку окремої особи й суспільства загалом. Ця оцінка містить показники комфорту і безпеки існування, стабільність середовища існування та помешкання, рівня добробуту, доступності освіти і культури, ефективності медичного обслуговування тощо.

В Україні існує проблема бідності серед населення, про що свідчить розподіл населення за рівнем поточних доходів (витрат). За досліджуваний період у структурі сукупних доходів домогосподарств України намітилася тенденція зростання частки оплати праці. Окрім цього відбулося скорочення доходів від підприємницької діяльності та поступове зменшення питомої ваги соціальних трансфертів у структурі доходів домогосподарств. Зменшення частки натуральних доходів від особистого підсобного господарства може вказувати на покращення матеріального добробуту населення. Наявність повільного характеру позитивних змін у формуванні доходів домогосподарств вказує про несуттєву стабілізацію процесів економічного розвитку, що дозволяє населенню формувати свої доходи з важливих джерел: заробітної плати найманих працівників, доходів від підприємницької діяльності. Україна відзначається значною різницею в сукупних ресурсах і витратах на одного дорослого мешканця в різних типах населених пунктів та серед домогосподарств з різним соціально-демографічним складом. Це призводить до нерівномірності матеріального забезпечення населення країни.

Впродовж 2018-2021рр. відбулося поступове поліпшення у структурі витрат населення за рахунок збільшення частки сукупних витрат на непродовольчі товари й послуги та одночасного зменшення витрат на харчування. З урахуванням того, що основна частина витрат домогосподарств витрачається на забезпечення харчування та оплату

житлово-комунальних послуг, рівень споживання населення залишається досить низьким. За період простежується тенденція покращення кількісних показників харчування, населення більше споживало молокопродуктів, м'ясопродуктів, рибопродуктів, фруктів, які містять достатню кількість білків, вуглеводів, мінералів та вітамінів. Раціон харчування населення залишається незбалансованим та висококалорійним, що становить загрозу для здоров'я людини й свідчить про низьку культуру харчування. Фактична межа бідності населення України зросла на 26,3%. 35,7 % українців живуть нижче межі бідності.

Література

1. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: монографія. Київ: КНЕУ. 2003. 230с.
- 2.Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 300 с.
3. Дарченко Н.Д., Рижиков В.С., Єськов О.Л., Мікрюков О.М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 252 с.
4. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.02.2024).
5. Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності : Наказ Міністерства соціальної політики України від 18.05.2017р. № 827/403/507/113/232. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text> (дата звернення: 22.02.2024).

References

- 1.Kolot, A.M. (2003), Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriia i praktyka rehuliuвання [Social and labor relations: theory and practice of regulation], KNEU, Kyiv, Ukraine.

2.Zavinovs'ka, H.T. (2003), Ekonomika pratsi [Labor economy], KNEU, Kyiv, Ukraine.

3.Darchenko, N.D. Ryzhykov, V.S. Yes'kov, O.L. and Mikriukov, O.M. (2007), Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyny [Labor economics and social and labor relations], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

4. State Statistics Service of Ukraine (2024), Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 22 February 2024).

5.Ministry of Labor and Social Policy (2017), Order “About the approval of the Methodology of comprehensive assessment of poverty”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17#Text> (Accessed 22 February 2024).

Стаття надійшла до редакції 08.03.2024 р.